“การเปลี่ยนผ่านของกลุ่มยุวเกษตรกรไทยในช่วง 6 ทศวรรษ: กรณีศึกษา กลุ่มยุวเกษตรกรโรงเรียนพรหมานุเคราะห์ จังหวัดฉะเชิงเทรา”[1]

ผศ.ดร.อรนัดดา ชิณศรี [2]

[1] โครงการวิจัย คณะสังคมศาสตร์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2560

[2] ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ <fsocodc@ku.ac.th>

ความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่มีฐานการพัฒนาประเทศโดยมีการใช้ภาคการเกษตรเป็นตัวขับเคลื่อนมาเป็นเวลานานนับตั้งแต่อดีตเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน อย่างไรก็ตามกีรติยา สวัสดิภาพและคณะ (2554) รายงานว่า คนไทยรุ่นใหม่หรือบุตรหลานเกษตรกรที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีค่านิยมและความสนใจที่เปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากรายได้เฉลี่ยนอกภาคการเกษตรสูงกว่ารายได้เฉลี่ยในภาคการเกษตร ส่งผลให้แรงงานในภาคการเกษตรเคลื่อนย้ายออกจากภาคการเกษตรและมีจำนวนลดลงอย่างต่อเนื่องทุกปี นอกจากนี้หากมองในแง่ลบตามประเด็นของอาชีพที่ถูกจัดอันดับในเรื่องเกียรติภูมิดังที่ John J. Macionis (1995) กล่าวไว้ พบว่าเกษตรกรถูกจัดไว้ในลำดับที่ 40 ซึ่งค่อนข้างอยู่ในระดับที่ต่ำเมื่อเทียบกับแพทย์ ทนายความ อาจารย์มหาวิทยาลัย และ สถาปนิก ซึ่งถูกจัดอยู่ในลำดับที่ 86, 75, 74, และ 73 ตามลำดับ (อรนัดดา ชิณศรี 2553) ดังนั้นอาจทำให้บุตรหลานเกษตรกรสนใจประกอบอาชีพอื่นๆ แทนอาชีพเดิมที่ถูกถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ แม้ว่ากระแสด้านการเกษตรยังคงมีความสำคัญต่อประเทศและสังคมโลก โดยองค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (Food and Agricultural Organization of the United Nations-FAO) ได้สนับสนุนด้านการเกษตรอย่างต่อเนื่องและกล่าวถึงกำลังคนภาคการเกษตรโดยเฉพาะเยาวชนว่า เยาวชนเป็นสินทรัพย์ทางการเกษตร เกษตรกรรุ่นเยาว์ในหลายๆ ภูมิภาคเป็นอนาคตของการพัฒนาการเกษตรในชนบท มีแนวคิดทางนวัตกรรม ความคิดสร้างสรรค์ และกำลังที่ประกอบธุรกิจในอนาคตที่มีศักยภาพในการเอาชนะปัญหาความมั่นคงทางอาหาร (Food Security) (สว.สก. 2554) ดังนั้นการตระหนักถึงสถาบันเกษตรกรรุ่นเยาว์ หรือผู้ที่จะมาสืบทอดงานเกษตรกรรมในอนาคตของประเทศจึงเป็นสิ่งที่ต้องเตรียมการและวางแผนก่อนที่ในอนาคตประเทศไทยจะขาดแรงงานด้านการเกษตรเหมือนหลายๆ ประเทศกำลังเผชิญอยู่

ในประเทศไทยหน่วยงานหลักที่สนับสนุนให้ผู้คนตระหนักถึงความสำคัญของการเกษตรซึ่งถือเป็นฐานของความมั่นคงทางอาหารของประเทศ ได้แก่ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ซึ่งงานส่งเสริมเกี่ยวกับเยาวชนของไทยได้เริ่มขึ้นเป็นครั้งแรก เมื่อปี พ.ศ. 2495 (กรมส่งเสริมการเกษตร มูลนิธิส่งเสริมยุวเกษตรกรไทยฯ และ IFYE Thailand 2013) และต่อมาในปี พ.ศ. 2496 มีการดำเนินงานยุวเกษตรกรในประเทศไทย โดยนำรูปแบบจากสหรัฐอเมริกา เรียกว่า “4H Club” ภายหลังเรียกว่า “ยุวกสิกร” และเปลี่ยนชื่อเป็น “ยุวเกษตรกร” ในปีพ.ศ. 2514 เพื่อให้สอดคล้องกับการดำเนินงานสถาบันเกษตรกรของกรมส่งเสริมการเกษตรที่อยู่ภายใต้สังกัดของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (กรมส่งเสริมการเกษตร 2554) และหน่วยยุวกสิกรได้รับการส่งเสริมให้จัดตั้งในปีแรก จำนวน 4 หน่วยที่ อำเภอเมือง อำเภอบางปะกง และอำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา และอำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี (กรมส่งเสริมการเกษตร มูลนิธิส่งเสริมยุวเกษตรกรไทยฯ และ IFYE Thailand 2013)

ปัจจุบันกลุ่มยุวเกษตรกรที่ถูกจัดตั้งเป็นหนึ่งในสี่กลุ่มแรกของประเทศไทยที่ยังคงเหลืออยู่ คือ “กลุ่มยุวเกษตรกรโรงเรียนพรหมานุเคราะห์” อำเภอปางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา การวิจัยครั้งนี้ต้องการศึกษาการเปลี่ยนผ่านของกลุ่มยุวเกษตรกรกลุ่มนี้จากอดีตถึงปัจจุบันว่ามีการเปลี่ยนแปลง หรือปรับตัวเพื่อให้สอดคล้องต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมเช่นไรบ้าง เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนากลุ่มยุวเกษตรกรให้คงอยู่ หรือปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมตามสังคมและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยหวังว่าสามารถนำไปสู่การวางแผนนโยบายสาธารณะที่เป็นประโยชน์ตลอดจนการบูรณาการร่วมกันของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาการเกษตรของไทยในทิศทางบวก และสามารถช่วยขับเคลื่อนภาคการเกษตรให้คงอยู่อย่างมีคุณภาพและก้าวหน้าได้อีกทางหนึ่ง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการเปลี่ยนผ่านของกลุ่มยุวเกษตรกร กลุ่มแรกของประเทศไทยโดยเน้นข้อมูลพื้นฐาน กิจกรรมหลักและนโยบายของกลุ่มฯ
2. เพื่อศึกษาสภาพปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของกลุ่มฯ
3. เพื่อแปรผลการวิจัยไปสู่รูปแบบการแก้ไขปัญหาในด้านต่างๆ โดยเฉพาะการสร้างนโยบายสาธารณะที่ช่วยพัฒนากลุ่มยุวเกษตรกร ผู้สืบทอดงานด้านการเกษตรต่อไป

วิธีวิจัย

- เน้นการวิจัยเชิงคุณภาพ และเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ (ความถี่,ร้อยละ และค่าเฉลี่ย)

วิจัยเชิงคุณภาพ

- ใช้ข้อมูลปฐมภูมิ และทุติยภูมิ
- สัมภาษณ์เชิงลึก
- สังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม
- จัดสนทนากลุ่ม

☑ตรวจสอบแบบสามเส้าเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและครอบคลุมในบริบทต่างๆ
☑ใช้นามสมมติในบางกรณี

ผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ	ผู้ให้ข้อมูลเชิงปริมาณ
สุ่มแบบลูกโซ่ จนกว่าข้อมูลจะอิ่มตัว	ยุวเกษตรกร รร.พรหมานุเคราะห์ 192 คน จากประชากร 209 คน (คิดเป็นร้อยละ 91.87)
ผู้ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มยุวเกษตรกร รร.พรหมานุเคราะห์ 20 คน ได้แก่	**วิจัยเชิงปริมาณ** - ใช้แบบสอบถาม

- ผู้อำนวยการ ครู อาจารย์ รร.พรหมานุเคราะห์
- ที่ปรึกษากลุ่มยุวเกษตรกร รร.พรหมานุเคราะห์
- เกษตรอำเภอบางปะกง เจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมการเกษตรระดับอำเภอ และส่วนกลางที่เกี่ยวข้อง
- เจ้าหน้าที่ IFFY
- ผู้นำชุมชน
- ยุวเกษตรกรอาวุโส, ยุวเกษตรกรที่เกี่ยวข้อง

บริบทที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน

โรงเรียนพรหมานุเคราะห์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 เป็นโรงเรียนขนาดเล็กที่สอนชั้นอนุบาล-ประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีอัตราครูและเจ้าหน้าที่ไม่มากนัก เดิมมีพื้นที่ประมาณ 42 ไร่ แต่ได้สูญเสียที่ดินให้กับบางหน่วยงานด้วยสาเหตุต่างๆ ปัจจุบันมีพื้นที่ 20ไร่ แต่ยังคงมีพื้นที่ใช้สอยค่อนข้างมาก โดยเฉพาะพื้นที่สำหรับฝึกการทำการเกษตรหากเปรียบเทียบกับหลายโรงเรียนในระดับเดียวกัน ในปีพ.ศ. 2560 มีนักเรียน 301 คน ซึ่งผู้ที่เป็นยุวเกษตรกร ศึกษาอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวน 209 คน เป็นหญิง 107 คน ชาย 102 คน ที่ผ่านมาตั้งแต่ก่อตั้งโรงเรียน มีผู้อำนวยการประมาณ 10 คน และมีการตั้งกลุ่มยุวเกษตรกรโรงเรียนพรหมานุเคราะห์ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2496 จนถึงปัจจุบัน

ภาพที่ 1* ป้ายโรงเรียนพรหมานุเคราะห์ จ.ฉะเชิงเทราในอดีต

ภาพที่ 2* คณะกรรมการก่อตั้งยุวเกษตรกรแห่งแรกของประเทศไทย วันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2496 โดยความร่วมมือขององค์การ FAO, USOM, กระทรวงเกษตรฯ, กระทรวงศึกษาธิการ, กระทรวงมหาดไทย เป็นต้น

*ขอขอบคุณอดีตเกษตรอำเภอบางปะกง (คุณวนิดา) ที่เอื้อเฟื้อภาพประกอบ

ในการวิจัยครั้งนี้คาดหวังจะได้ข้อมูลกลุ่มยุวเกษตรกรที่เป็นหลักฐานคือ “กลุ่มยุวเกษตรกรโรงเรียนพรหมานุเคราะห์ ในรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมต่างๆ ตั้งแต่ พ.ศ. 2514 หรือก่อนหน้า แต่ในทางปฏิบัติสามารถเก็บหลักฐานที่เป็นลายลักษณ์อักษร ข้อมูลหรือสิ่งอ้างอิงที่สามารถระบุกิจกรรมได้ชัดเจนส่วนใหญ่ในช่วง ปีพ.ศ. 2540 เป็นต้นมาถึงปีที่ทำการวิจัยเท่านั้น เนื่องจากมีข้อจำกัดในการเก็บหลักฐานที่เกี่ยวข้องของทางโรงเรียนที่มีการสร้างอาคารใหม่ และรื้ออาคารเดิมเพื่อจำหน่าย เป็นต้น ทำให้เอกสารต่างๆ ที่มีรายละเอียดเฉพาะเกี่ยวกับกลุ่มฯ อาจสูญหายตามกาลเวลา

จากการวิจัยนี้สามารถใช้ทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ ของ Talcot Parsons และ Emile Durkheim อธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นของกลุ่มยุวเกษตรกรโรงเรียนพรหมานุเคราะห์ จังหวัดฉะเชิงเทรา ในช่วงตั้งแต่เริ่มก่อตั้งกลุ่มยุวเกษตรกรในปี พ.ศ. 2496 เป็นต้นมา จนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2560) โดยพบว่า กลุ่มยุวเกษตรกรเป็นสถาบันเกษตรกรหนึ่งที่ถูกสร้างขึ้นจากนโยบายการพัฒนาของกรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ที่ต้องการช่วยเหลือกลุ่มบุตรหลานชาวนา ในงานด้านการเกษตร โดยรับแนวคิดจากประเทศตะวันตก นั่นคือ สหรัฐอเมริกา ในตัวสถาบัน หรือกลุ่มยุวเกษตรกรประกอบด้วย สมาชิก กฎเกณฑ์ บรรทัดฐานต่างๆ ในการดำเนินการ และกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของยุวเกษตรกรที่ตั้งไว้ และกลุ่มฯ ประกอบด้วยองค์ประกอบต่างๆหลายส่วน ทั้งประธาน กรรมการ สมาชิก ที่ปรึกษายุวเกษตรกร เป็นต้น เหมือนอวัยวะในร่างกายที่ทำงานประสานสัมพันธ์กัน ซึ่งการทำความเข้าใจส่วนต่างๆ หรือองค์ประกอบของยุวเกษตรกร เช่น ค่านิยม แนวคิด การควบคุม การจัดระเบียบทางสังคม การขัดเกลาทางสังคม ในกลุ่มฯ มีความจำเป็น เพราะส่วนต่างๆเหล่านี้จะทำให้กลุ่มฯ สามารถดำรงอยู่ ซึ่งการดำรงอยู่นั้นเกี่ยวข้องกับการพึ่งพาซึ่งกันและกันของส่วนต่างๆ ในกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่ หรือ การแบ่งงานกันทำทั้งจากภายในและภายนอกกลุ่มฯ จากการวิจัยพบว่าเด็กๆ ช่วยกันทำงานในกิจกรรมต่างๆ ในกลุ่ม มีค่านิยมและแนวคิดที่เป็นบวกต่อกลุ่มฯ โดยมองว่าเป็นสมาชิกกลุ่มฯ มีประโยชน์หลากหลาย มีการแบ่งหน้าที่ รวมทั้งประชุมประจำเดือน เพื่อหาวิธีการแก้ไขหากเกิดปัญหา และปรับปรุงกิจกรรมให้เหมาะสมกับบริบท และสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยมีที่ปรึกษายุวเกษตรกร ซึ่งเป็นครูในโรงเรียน คอยดูแล แนะนำอย่างใกล้ชิด และมีผู้อำนวยการโรงเรียนช่วยดูแลอย่างห่างๆ แต่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งที่ทำให้กลุ่มยุวเกษตรกรคงอยู่แม้ว่าเวลาจะผ่านล่วงเลยไปประมาณ 65 ปี หลังจากตั้งกลุ่มครั้งแรกในปีพ.ศ. 2496 ซึ่งในบางช่วงบางตอนอาจมีการสับสุกคลุกคลาก เผชิญปัญหาต่างๆ หลากหลาย ซึ่งภายนอกกลุ่มเกี่ยวข้องกับกรมส่งเสริมการเกษตร ที่ถือเป็นหน่วยงานที่มีนโยบายของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาก โดยเฉพาะในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1-10 ที่ให้ความสำคัญกับสถาบันยุวเกษตรกรอยู่ โดยกรมฯมีความช่วยเหลือในรูปแบบต่างๆ เช่น การส่งเสริมให้ตั้งกลุ่ม การสนับสนุนให้จัดกิจกรรม การอบรม การประชุม กิจกรรมของกลุ่มยุวเกษตรกรฯ เป็นต้น การดำเนินการกลุ่มฯ จึงค่อนข้างมีมาอย่างต่อเนื่อง ยาวนาน แม้ว่าในบางช่วงบางตอน

ผลการวิจัยและการอภิปรายผลในบางประเด็น

ข้อมูลพื้นฐาน กิจกรรมหลักและนโยบายของกลุ่มยุวเกษตรกร รร.พรหมานุเคราห์

ในอดีตยุวเกษตรกรกลุ่มฯ ศึกษาในชั้นประถมศึกษา 4-6 แต่ในระยะหลังจนถึงปัจจุบันสนับสนุนให้เด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เป็นยุวเกษตรกร โดยให้พี่สอนน้องนอกเหนือจากมีครูที่ปรึกษาช่วยแนะนำ ซึ่งยุวเกษตรกรกลุ่มฯ และผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับรางวัลต่างๆ หลากหลาย ในที่นี้ยกตัวอย่างบางส่วน เช่น รางวัลกลุ่มยุวเกษตรกรดีเด่นระดับจังหวัด 2 ครั้งในปี พ.ศ 2547 และ พ.ศ 2550 ตามลำดับ โดยในปี พ.ศ 2550 ได้รับรางวัลกลุ่มยุวเกษตรกรดีเด่นระดับภาคตะวันออก และรางวัลชมเชยกลุ่ม ยุวเกษตรกรระดับประเทศ ในปีเดียวกัน เป็นต้น

จากการศึกษาเชิงปริมาณที่เน้นเฉพาะความถี่,ร้อยละ และค่าเฉลี่ย นักเรียนตอบแบบสอบถามทั้งสิ้น 192 คน เป็นชาย 94 คน หญิง 98 คน มีอายุระหว่าง 6-13 ปี อายุเฉลี่ย 8.85 ปี ศึกษาอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 โดยผู้ตอบศึกษาอยู่ชั้น ประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 33 คน, ประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 36คน, ประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 42 คน, ประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 29 คน, ประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 25 คน และประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 26 คน (มีผู้ไม่ได้ระบุว่าศึกษาในชั้นใดจำนวน 1 คน) มีประสบการณ์การเป็นยุวเกษตรกร 1 ปี - 6 ปี ประสบการณ์การเป็นยุวเกษตรกรเฉลี่ย 2.70 ปี ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 82.78) เป็นสมาชิกกลุ่ม นอกนั้นเป็น ประธาน/หัวหน้ากลุ่ม 9 คน, รองประธาน/รองหัวหน้ากลุ่ม 3 คน, เลขานุการและเหรัญญิกเท่ากัน คือ 6 คน,ประชาสัมพันธ์ 3 คน ส่วนผู้ตอบ 2 คน ไม่ได้ ระบุตำแหน่ง ส่วนใหญ่ร้อยละ 88.02 ชอบที่จะเป็นยุวเกษตรกร ร้อยละ 9.38 รู้สึกเฉยๆ มีส่วนน้อยร้อยละ 2.08 ไม่ชอบเป็นยุวเกษตรกร และ ร้อยละ 0.52 หรือ 1 คน ไม่แสดงความคิดเห็น

ผู้ตอบร้อยละ 64.58 (124 คน) คิดว่าประโยชน์ที่ได้รับจากการเป็นยุวเกษตรกรคือ ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ รองลงมามีจำนวนใกล้เคียงกันคือ คือ ฝึกการทำงานเป็นกลุ่ม (ร้อยละ 56.25) และ ทำให้มีทักษะด้านการเกษตรเพิ่มขึ้น (ร้อยละ 55.20) , ช่วยสร้างรายได้ให้ครอบครัว ร้อยละ 35.94 (69 คน) และ ฝึกการเป็นผู้นำมีร้อยละ 22.92 (44 คน) ตามลำดับ

นอกจากนี้นักเรียนที่เป็นยุวเกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 92.19 (177 คน) คิดว่าจากอดีตถึงปัจจุบันกลุ่มยุวเกษตรกรของโรงเรียนพรหมานุเคราะห์มีการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ดีขึ้น ,ส่วนผู้ที่คิดว่าไม่เปลี่ยนแปลง มีร้อยละ 5.21 (10 คน) และคิดว่าเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่แย่ลง มีร้อยละ 1.56 (3 คน) และไม่แสดงความคิดเห็น 2 คน

สำหรับโรงเรียนนี้ยุวเกษตรกรมีการทำกิจกรรมเป็นกลุ่มๆ เรียกเป็นบริษัท หรือกลุ่มต่างๆ นักเรียนผู้ให้ข้อมูลได้ทำกิจกรรมอยู่ในแต่ละบริษัทต่างๆ ดังนี้ 1.เลี้ยงไก่ (20 คน), 2 .เลี้ยงปลา (18 คน), 3.ผักปลอดสารพิษ (17 คน), 4.เพาะเห็ดนางฟ้า (16 คน), 5.เพาะถั่วงอก (24 คน), 6.สมุนไพรในอาหาร (15 คน), 7. น้ำยาล้างจาน, น้ำยาถูพื้น (16 คน), 8.นาฏศิลป์ (24 คน), 9.ดนตรีไทย (13 คน), 10.พรหมาอิฐบล็อค (16 คน) และ 11.ขยะรีไซเคิล (13 คน)

จากการสนทนากลุ่ม และสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องทำให้ทราบว่า กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับยุวเกษตรกรของโรงเรียนพรหมานุเคราะห์ที่ได้ดำเนินการตั้งแต่อดีต (เน้นช่วงประมาณปี พ.ศ.2540 จนถึง พ.ศ. 2560) โดยกิจกรรมต่างๆ นำเสนอในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 กิจกรรมต่าง ๆ ของยุวเกษตรกร รร.พรหมานุเคราะห์ ระหว่างปีพ.ศ. 2540 – 2560

กิจกรรมต่างๆ/ บริษัท	ปีที่ดำเนินการ (หมายเหตุ: กิจกรรมบางชนิดอาจดำเนินการก่อนปี พ.ศ. 2540)						
	พ.ศ. 2540 -2555	พ.ศ. 2556	พ.ศ. 2557	พ.ศ. 2558	พ.ศ. 2559	พ.ศ. 2560	หมายเหตุ
1. บริษัทการเลี้ยงไก่ไข่	เริ่มทำในปี พ.ศ. 2548	✓	✓	✓	✓	✓	
2. บริษัทเลี้ยงปลา	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
3. บริษัทผักปลอดสารพิษ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
4. บริษัทเพาะเห็ดนางฟ้า	✓	✓	✓	✓	✓	✓	(ในอดีตเพาะเห็ดฟางด้วย)
5. บริษัทเพาะถั่วงอก	เริ่มทำในปี พ.ศ. 2553	✓	✓	✓	✓	✓	
6. บริษัทสมุนไพรเพื่ออาหารกลางวัน	เริ่มทำในปี พ.ศ. 2543	✓	✓	✓	✓	✓	
7. บริษัททำน้ำยาล้างจาน, น้ำยาถูพื้น (เดิมเป็นบริษัทผลิตกระถางต้นไม้/ดอกไม้)	เริ่มทำในปี พ.ศ. 2553 และปี พ.ศ. 2553 ยังมีกิจกรรมกระถางอยู่	✓	✓	✓	✓	✓	เปลี่ยนชื่อมาทำน้ำยาล้างจาน /ถูพื้นในปีพ.ศ.2557
8. บริษัทนาฏศิลป์	✓	✓	✓	✓	✓	✓	เคยเป็นกิจกรรมเดียวกัน แต่แยกกันในปีพ.ศ.2557
9. บริษัทดนตรีไทย			✓	✓	✓	✓	
10. บริษัทพรหมาอิฐบล็อก	เริ่มทำในปี พ.ศ. 2551	✓	✓	✓	✓	✓	
11. บริษัทขยะรีไซเคิล	เริ่มทำในปี พ.ศ. 2551, 2552	✓	✓	✓	✓	✓	
12. บริษัทอื่นๆ เช่น การเลี้ยงหมูป่า การเลี้ยงแพะ ฯลฯ		✓	✓	✓	✓	✓	บางปีบริษัทเลี้ยงหมูป่ารวมกับ ปลาดุก บ่อซีเมนต์ หรือใช้ชื่ออื่น

หมายเหตุ : ✓หมายถึง มีการดำเนินการทำกิจกรรม

สำนักงานเกษตรอำเภอที่เกี่ยวข้องอาจห่างหายในการร่วมมือกับโรงเรียนไปบ้าง เพราะมีการเปลี่ยนผู้บริหารการโยกย้ายเจ้าหน้าที่ รวมทั้งแนวคิดของกรมส่งเสริมการเกษตรนั้น โดยทั่วไปเมื่อช่วยเหลือกลุ่มยุวเกษตรกรกลุ่มหนึ่งให้สามารถช่วยเหลือตัวเองได้แล้ว หลังจากนั้นมักไปช่วยกลุ่มอื่นๆ แทน อย่างไรก็ตามนับเป็นความโชคดีของยุวเกษตรกรของโรงเรียนพรหมานุเคราะห์ที่มีพื้นที่กว้างขวางพอที่จะดำเนินการทำกิจกรรมต่างๆ ด้านการเกษตร รวมทั้งมีหน่วยงานภายนอก และบุคคลอื่นในบริเวณใกล้เคียง เช่น โรงงานไฟฟ้า บริษัทต่างๆ ผู้ใหญ่บ้าน ช่วยเหลืออย่างต่อเนื่องในรูปแบบของเงินทุน เงินบริจาค วัสดุ อุปกรณ์ รวมทั้งผู้อำนวยการโรงเรียนเห็นความสำคัญ เพราะกลุ่มยุวเกษตรกรสามารถตอบโจทย์และช่วยในเรื่องของโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน ทำให้ผู้อำนวยการโรงเรียนสนับสนุนกิจกรรมของกลุ่มเสมอมา โดยเห็นชัดเจน เป็นรูปธรรมในสมัยของ ผอ.ไพจิตร ใหม่ศาสตร์ ที่มีโอกาสบริหารโรงเรียนยาวนานประมาณ 20 ปี ซึ่งมากกว่าผู้อำนวยการโรงเรียนท่านอื่นๆ ด้วยความร่วมมืออย่างดีจากที่ปรึกษากลุ่มยุวเกษตรกร อ.สมนึก จันทะไทย หรือ ผอ.สมนึก (ผอ.รร.หลวงแพร่ง จ.ฉะเชิงเทราในปีที่ทำการศึกษา) , เกษตรอำเภอบางปะกง (คุณวนิดา), พี่สุภา และพี่แหวว เจ้าหน้าที่จากส่วนกลาง กรมส่งเสริมการเกษตร (ในขณะนั้น) โรงไฟฟ้าบริเวณใกล้โรงเรียน ฯลฯ ทำให้มีการรื้อฟื้นสร้างพิพิธภัณฑ์ยุวเกษตรกรไทยให้เป็นรูปร่างสำเร็จในปีพ.ศ. 2556 จึงทำให้กลุ่มฯ นี้ยังคงอยู่ แม้ว่ากลุ่มฯ จะมีการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมต่างๆ จากรูปแบบที่ง่าย ไปสู่ความซับซ้อน และมีการเปลี่ยนผ่านอย่างช้าๆ เรื่อยมา โดยนำเสนอการวิเคราะห์ SWOT กลุ่มฯ ในตารางที่ 2

อย่างไรก็ดีในช่วงแผนฯ 11 เป็นต้นมา กรมส่งเสริมการเกษตรมีนโยบายที่เน้นกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ หรืออื่นๆ เพิ่มขึ้น จึงอาจส่งผลต่อกลุ่มยุวเกษตรกรในอนาคตได้เช่นกัน และเป็นที่สังเกตว่าสถาบันยุวเกษตรกรโรงเรียนพรหมานุเคราะห์ เกี่ยวข้องกับการกระทำ ซึ่งอาจเกิดจากระบบย่อยๆ 4 ระบบของสังคม ได้แก่ ระบบชีวภาพ ในที่นี้คือความต้องการทางชีวภาพเพื่อให้ดำรงชีวิตอยู่ของผู้ที่เกี่ยวข้อง ไม่เฉพาะผู้ที่เอ่ยนามไปแล้ว ซึ่งทุกคนล้วนกระดือรือร้นช่วยเหลือกลุ่ม ไม่ใช่เป็นเพียงหน้าที่ที่พึงปฏิบัติ แต่ตระหนักถึงประโยชน์ของกลุ่มฯ

ตารางที่ 2 แสดงการวิเคราะห์ SWOT กลุ่มยุวเกษตรกรโรงเรียนพรหมานุเคราะห์

ปัจจัยภายใน	ปัจจัยภายนอก
Strength: จุดเด่น/จุดแข็ง/ข้อได้เปรียบ - เป็นยุวเกษตรกรกลุ่มแรกของประเทศ - บุคลากรที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผอ.โรงเรียน, ที่ปรึกษายุวเกษตรกร, ครู อาจารย์ ของโรงเรียนให้ความสำคัญกับกลุ่มฯ - เด็กๆ ในโรงเรียนให้ความร่วมมือ - ที่ปรึกษายุวเกษตรกรเข้มแข็ง - มีนโยบายที่ให้ความสนใจ และให้ความสำคัญแก่กลุ่มฯ อย่างต่อเนื่อง - มีพื้นที่กว้างขวาง - มีกิจกรรมทางการเกษตร ฯลฯ หลากหลาย - มีแหล่งเรียนรู้ที่น่าสนใจ เช่น บ้านเกษตรกรแบบดั้งเดิม พิพิธภัณฑ์ยุวเกษตรกรไทย ฯลฯ - มีชื่อเสียง เป็นที่รู้จักในระดับต่างประเทศ - เปิดโอกาสให้นักเรียนตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มฯ	**Opportunity: โอกาส** - บุคลากรที่เกี่ยวข้อง หน่วยงานราชการและ - องค์กรต่างๆ ในพื้นที่ ให้การสนับสนุนการดำเนินงาน และให้ความร่วมมือกับกลุ่มฯ มาก ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อบต. สนง. เกษตรอำเภอบางปะกง โรงไฟฟ้า บริษัท ห้างร้านต่างๆ เป็นต้น - มีโอกาสในการพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับกลุ่มยุวเกษตรกรอื่นๆ หรือผู้สนใจ - มีโอกาสในการจัดสร้างพิพิธภัณฑ์ยุวเกษตรกรไทย เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตรในท้องถิ่น หรือเป็น พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น - โอกาสของกลุ่มยุวเกษตรกรฯ มีมากเนื่องจากมีเครือข่ายยุวเกษตรกรทั่วทุกมุมโลก
Weakness: จุดด้อย/จุดอ่อน/ข้อเสียเปรียบ - รร.พรหมานุเคราะห์เป็นโรงเรียนขนาดเล็กและสอนชั้นประถมศึกษาตอนต้น (ป.1-6) เท่านั้น จึงมีข้อเสียเปรียบหากต้องเปรียบเทียบ หรือแข่งขันกับ รร.อื่นๆ ที่มีกลุ่มยุวเกษตรกรในระดับมัธยมปลาย ที่มีวัยวุฒิ และ ประสบการณ์มากกว่า - บุคลากรสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ เช่น ผู้อำนวยการโรงเรียน ครู อาจารย์ มีภาระงานตามกรอบของกระทรวงฯ ที่เกี่ยวข้องกับงานเอกสาร, งานประชุม ฯลฯ มากขึ้น จึงอาจไม่มีเวลา ทุ่มเทกับงานยุวเกษตรกรมาก หากผอ.โรงเรียนคนใหม่ หรือกรมส่งเสริมการเกษตรไม่เห็นความสำคัญของกลุ่มฯ อาจทำให้งานด้านยุวเกษตรกรฯ เลือนหายยุวเกษตรกรอาวุโสมีอายุมากขึ้น จึงอาจไม่ได้เข้ามาช่วยกลุ่มในโรงเรียนมากนัก ประกอบกับในระยะหลังกรมส่งเสริมการเกษตรไม่มีนโยบายสนับสนุนยุวเกษตรกรอาวุโสโดยตรงแต่เน้นเกษตรกรรุ่นใหม่เพื่อความเหมาะสมกับบริบทการเกษตรที่เปลี่ยนแปลงไป จึงอาจทำให้การพัฒนางานด้านกลุ่มฯ ลดลง - บุคลากรในโรงเรียนไม่มีความรู้ด้านการเกษตรมาก - กรมส่งเสริมการเกษตร หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑ์ยุวเกษตรกรไทยไม่มีการตั้งงบประมาณอุดหนุนการดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์ฯ อย่างต่อเนื่อง จึงอาจทำให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องเสียกำลังใจในการปฏิบัติงาน และไม่สะดวกในการทำงาน	**Threat: อุปสรรค/ ข้อจำกัด** - การเปลี่ยนแปลงนโยบายของกรมส่งเสริมการเกษตรที่เอื้อต่อเกษตรกรรุ่นใหม่มากขึ้นมากกว่ากลุ่มยุวเกษตรกร จึงอาจมีผลทำให้การเห็นความสำคัญของกลุ่มยุวเกษตรกรหรือการพัฒนากลุ่มยุวเกษตรกรลดลง - รูปแบบกลุ่มยุวเกษตรกรที่เปลี่ยนแปลงไปจากในอดีต ที่เดิมมีกลุ่มยุวเกษตรกรนอกโรงเรียนมากกว่า ยุวเกษตรกรในโรงเรียน ทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องควรหามาตรการในการส่งเสริมกลุ่มยุวเกษตรกรด้วยแนวทางใหม่ที่อาจแตกต่างไปจากเดิม ตามสภาพบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป - หน่วยงานของรัฐโดยเฉพาะกรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตรยังไม่พยายามสร้างโอกาสที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนที่ปรึกษายุวเกษตรกร ที่เป็นครู หรือ อาจารย์ในโรงเรียน ซึ่งสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ให้เป็นรูปธรรมมากนัก ทั้งๆ ที่โครงการยุวเกษตรกรเป็นโครงการที่ดีมาก และมีผลกระทบต่อชุมชนสังคมเป็นวงกว้าง มากกว่าบางโครงการที่กระทรวงศึกษาธิการร่วมมือกับบางหน่วยงาน

ภาพที่ 3 ยุวเกษตรกรถ่